



Wacquant'la Bakmak ve Anlamak: Saha, Kavramlar ve -Kent- Sosyolojisi

*

Nezihe Başak Ergin
Giresun Üniversitesi

Öz

Kendimi ve kenti, Wacquant'la sorgulama ve anlama çabama tekabül eden bu yazıda, kendisinin araştırma pratiklerinden, kente ve kent sosyolojisine farklı sahalardan yönelttiği itiraz ve getirdiği önerilerden bahsettim. Üzerinde durduğum noktalardan biri, Wacquant'ın, mahallelerin, karamsar ve tek renkli bir ses tonuyla, uzaktan ve yukarıdan betimlendiği tespitidir. Saha çalışmasının teoriden ayrı düşünülmemeyeceği fikrini ele alırken, Wacquant'ı, düşünüm-sellik açısından, iç içe geçen boks ve sahanın anlatıldığı "Ruh ve Beden" çalışması üzerinden değerlendirdim. Wacquant'ın çalışmalarını toplumsal cinsiyet çalışmaları açısından kısaca değerlendirip, ardından, çalışmalarının yarattığı etki ve tartışmalardan bahsettim. Bununla birlikte, kent sosyolojisi ve toplumsal hareketler çalışmaları açısından önemli bulduğum, kendisinin de tartışmaya açtığı kavram ("getto", "sınıfaltı") ve konulara (maskeleyici "masal kavramlar", devletin rolü, dönüşümlerin arkasındaki siyasi ve ekonomik nedenler, "marjinalliğin" özgül biçimlerinin tarihsel bir bağlamda değerlendirilmesi) değindim. Kent ve mahalleler hakkında yapılan çalışmaların "toplumsal gerçeklik" olarak değerlendirilen algılara dayanması, damgalamaların üretilmesine katkısı ve kavramların saha üzerinden eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmasının gereği vurgularından bahsedip kent sosyolojisini -politik ve ekonomik- açma çağrısını dile getirdim.

Anahtar kelimeler: *Wacquant, kavramlar, düşünüm-sellik, boks/saha, kent sosyolojisi*



idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

Sayı Issue 26, Cilt Volume 10, Yıl Year 2019-1, 60-82 DOI: 10.31198/idealkent.521634

Exploring and Understanding with Wacquant: Field, Concepts and –Urban-Sociology

*

Nezihe Başak Ergin
Giresun University

Abstract

*In this article, which corresponds to an attempt to question and understand the city and myself as a sociologist with Wacquant, I discussed his research practices, his rejections and propositions emerging from field. For Wacquant, neighbourhoods are defined by distance and from above. In this respect, I also underlined his emphasis on the fact that field research could not be thought separately from theory. To realize this, I explored Wacquant's ideas on reflexivity mainly from the field research in *Body and Soul*. After a brief evaluation of Wacquant's studies on gender, I examined discussions and impacts of his studies. Besides, I elaborated the concepts ("ghetto", "underclass") and issues ("story concepts", the role of the state, the political and economic reasons behind change and transformations, the evaluation of specific types of "marginality" in the historical context), significant for urban sociology and social movement studies. With the necessity of a critical revisit of the concepts from the field, I revealed his call for opening urban sociology discussing his emphasis on the fact that studies on neighbourhoods and the city are based on perceptions considered as "social reality", their contribution to the production of stereotypes.*

Keywords: *Wacquant, concepts, reflexivity, boxing/field, urban sociology*

Giriş

Arlı ve Göker'in "Kent Sosyolojisini Bourdieu ve Wacquant ile Düşünmek" makalesinden (Arlı ve Göker, 2014) ilhamla başlık verdiğim, kenti anlama ve anlatma çabamın bir parçası olarak değerlendirilebilecek bu yazıda, "kenti" ve "kente" ilişkin kavramsallaştırmaları, Wacquant üzerinden okuyacağım. Wacquant (2010a, s. 11), "Getto, Banliyö, Favela ve Benzerleri" makalesinde bu mahallelerin, karamsar ve tek renkli bir ses tonuyla, *uzaktan ve yukarıdan* betimlendiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, "Karıştırmaktan Karşılaştırmaya" (Wacquant, 2010a, s. 155, 177) başlığı altında, yakınlık ve zıtlıklarıyla banliyö ve gettoyu ele almış, adeta *üretilen bir suç ve tehlikeyle* "banliyölerin gettolaştığı" tezinin savunulduğunu ortaya koymuştur.

Bu vurgu, kenti anlama çabamın başlarında, "İstanbul"u ve kavramsallaştırılmaya, başka bir dile çevrilmeye, benzetilmeye, karşılaştırılmaya, tekipleştirilmeye çalışılan, romantikleştirilen veya damgalanan, farklı dönemler ve söylemlerde "çarpık kentleşme" olarak değerlendirilen mahalle ve "gecekondu"ları "dışarıdan" okumaya başladığım günden beri dikkatimi çekmiştir. Wacquant, Arlı ve Göker'in (2014, s. 127) de vurguladığı üzere, genellemeci tutumların *karşılaştırmalı bir çalışmayı karıştırmaya* çevirdiğini, bunun yanında, tikelciliğin de sosyal yapıların homoloji ve izomorfik özelliklerini reddeden bir *istisnacılaşma ve partikülarizme* yol açtığını belirtmiştir. Tam da bu noktada, Arlı ve Göker'in (2014, s. 129) ifade ettiği, kent etnografisi yapan bir sosyoloğun "araştırma pedagojisi" için değerli bir ders mahiyetinde olan, "olağanüstülüğün içindeki sıradanlığı, sıradanlığın içindeki olağanüstülüğü görebilecek bir epistemik dikkat ve yöntemsel bir şüpheye sahip olması" gerektiği ifadesine referans verilebilir. Bu tabii ki de kolay değildir; ancak saha çalışması bunun kapısını aralayabilir.

Kentin ancak saha çalışmalarıyla anlaşılıp, anlatılabileceği düşüncesinin yanında, Wacquant'ın diğer bir amacı, aslında, kent sosyolojisi alanında *alguların* üzerine dayandırılan çalışmaların, *gerçekliğin imal edilmesine* nasıl katkıda bulunduğunu göstermekti (Bkz. Wacquant, 2010a, s.11). Örneğin tarihsel olarak açıklanabilecek, Amerikan "Siyah Kuşak" ve Fransız "Kara Kuşak"ta kentsel dışlama hakkındaki çalışmalarında da gördüğümüz, *sosyal ve zihinsel yapıların analizi üzerinden bir karşılaştırma* da yaparak (Wacquant, 2008a, s. 236), bu *kurguların* izini sürmektedir.

Yazıda, öncelikle düşünümsellikten bahsedecek, sahadaki sosyoloğu/Wacquant'ı "Ruh ve Beden" çalışması üzerinden değerlendireceğim.

Sonrasında, düşünümselliğin de bir devamı niteliğinde, “kavramların” başta saha üzerinden eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmasının gereğini anlatıp, ardından Wacquant’ın çalışmalarını toplumsal cinsiyet çalışmaları açısından kısaca inceleyeceğim. Sonuç bölümünde ise Wacquant’ın “kent” sosyolojisi ve daha doğrusu sosyolojik düşünmeye katkısını değerlendireceğim.

Düşünümsellik

Wacquant’a ve Wacquant’la kente baktığımda, sanıyorum en başta, (öz)düşünümselliği tartışarak başlamalıyım. Wacquant (Şen, 2014, s. 369), çağdaş toplumsal kuramlar bağlamında, kendi içinde bulunduğu akademik ortamı sürekli sorunsallaştıran, kendi deneyimleri ve icra ettiği sosyoloji pratiği açısından Bourdieu’yü ayırt eden bir özellik olarak, değişmez *düşünümsellik kaygısından* bahsetmiştir. *Düşünümsel*-lik (Bkz. Wacquant, 2003, s. 11; Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 53, 56, 192), sosyoloji sahası için bir savunma mahiyetinde, sosyoloğun entelektüel alanda pratiklerini yöneten, kendi akademik konum ve “yanlılıklarını” da işin içine kattığı düşünme olarak açıklanabilir. Düşünümsel bir sosyoloji –Mücen (2007)’in tabiriyle “bilimsel yüzleşme”-, Bourdieu’ye göre (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 195), entelektüelleri yanılısmalarından *-özellikle de kendi haklarında yanılısmaları olmadığı yanılısamasından-* kurtarabilir ve ancak bu şekilde *bilen öznenin* de “ayrıcılığı” sorgulanır (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 216).

Bourdieu’nün düşünümselliği (Şen, 2014, s. 375), bireysel olandaki toplumsal, mahremnin altında gizlenen gayri şahsiyi, özelin en derinine gömülmüş evrenseli keşfettirmektedir. “Her sosyoloğun kendi sosyolojik pratiğinin sosyal koşullarını irdelemek amacıyla yürüttüğü sosyoloji” olarak açıklanan “sosyolojinin sosyolojisi”nde düşünümsellik ilkesi devreye girer (Karakayalı’dan aktaran Şen, 2014, s. 369). Bourdieu’ye (Şen, 2014, s. 369) göre, tüm pratikler, ancak, teorik varsayımların altında yatan saklı varsayımların bilincine varmalarıyla mümkün olabilir. Araştırmacının akademik evreninde egemen kurumsal varsayımların ve toplumsal dünyadaki ilişkilerin ve bunları meşrulaştırmayı sağlayan doxa’nın sınırlarının farkındalığıyla, bunun üstesinden gelebilmek için bir üretim yapılması amaçlanmalıdır (Şen, 2014, s. 369). Bu tür bir üretim, araştırmacının dönemsel olarak başvurduğu, uyguladığı bir ilke değil; bir habitus bağlamında geliştirilebilecek ve hatta kurumsallaştırılacak, bir *zanaat* olarak sosyolojinin ana motiflerinden biridir (Şen, 2014, s. 376).

Wacquant (2014a, s.115), “kuramsal ilhamı” olarak ifade ettiği Bourdieu tarafından geliştirilen pek çok kavramı, gündelik hayattan devlet biçimlerine kadar, marjinalite, etnisite ve cezalandırma gibi *yeni cephe*leri anlamak için temel oluşturduğunu belirtmiştir. Bunlardan belki de en önemlilerinden biri, “halkın görmesi ve inanması, dünya görüşünü ve böylece dünya üzerine eylemi, dolayısıyla dünyanın kendisini pekiştirmek ya da dönüştürmek adına verili olanı ilan ederek kurma gücü olarak” açıklanabilecek (Wacquant, 2014a, s. 115) “sembolik iktidar”dır. Etnografik çalışmayı, devletin yerlerdeki politikalarını anlamaya ve aslında Bourdieu’nün devleti düşünmek için sunduğu faydalı kategorilerden biri olarak tanımladığı *sembolik iktidar* bağlamında tartışabiliriz. Wacquant (Wacquant, Bozçalı, Aydın ve Özden, 2007a) zihinsel inşa hakkında şunları söylemektedir: “Bourdieu’ye göre “devlet sembolik iktidarın merkez bankasıdır”. Devletin maddi iktidarı kullandığını ... Hobbes’tan beri biliyoruz, her materyalist devlet teorisi de bunu teyit etti zaten. Ancak Bourdieu devlet iktidarının daha mahir biçimleri konusunda çok özgün. Bu iktidar *zihinsel kategorilerin biçimi üzerinden, gündelik etkinlikleri anlamlandırmada kullanılan şematiki insanların kafasına yerleştirme üzerinden uygulanıyor.*” Wacquant (2014a, s. 115), Bourdieu’nün sembolik iktidar kavramıyla, marjinalite, kamusal görünmezlik ya da aşırı görünürlük olarak ötelenerek, toplumsal eşitsizlikle cezalandırmayı, küçük düşürmekle ırksallaştırmayı *zihinsel temelli* şiddetle donattığını göstermek istemiştir. Aslında, kendisinin de açıkladığı gibi, bu kavramın, kamusal politikaların, resmî kategorizasyonlarla (örneğin, *quartiers sensibles* yani *hasas mahalleler* mefhumunda olduğu gibi), *kentsel gerçekliği yeniden ürettiğinden* bahsedebiliriz. Başka bir ifadeyle, toplumsal yapılarla zihinsel yapılar arası ilişkiyi ortaya koyup, “marjinalite zihinsel yapıları” sonucuna varmıştır (Bkz. Wacquant, 2010a, ss. 219-220).

Aslında, bu düşünme, “sembolik tahakküme” karşı, kendi üzerinden/kendine karşı (Şen, 2014, s. 370, 374), düşünceyi belirleyen kategorileri anlamak için yürütülen bir mücadeledir (Bourdieu ve Wacquant, 1992). Bu bağlamda, dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise, *bilimcinin* konumunda kayıtlı görünmez belirlenimlerden kaynaklı “yanlılıktır”. Şen (2014, s. 372), Bourdieu’nün, toplumsal dünyayı gözlemlediğimiz andan itibaren dünyayı algılayışımız, inceleme ve hakkında konuşmak için tamamen ya da bir ölçüde kendimizi ondan yalıtmamız gerektiği gerçeğine bağlı olan bir yanlılıktan etkilenmekte olduğunu belirtmiştir. DüşünümSELLİK (Wacquant, 2012b, s. 11), yoksul mahallelerin ekolojisi ve sakinlerinin sözde “anti-sosyal” davranışlarına olan “akademik ilgi” ve buna bağlı beyazların tahak-

kümleri ve yetkililerin beceriksizliklerini aklayan -ve yazının bir sonraki bölümünde ele alacağım-, “sınıfaltı” hikâyesine ve diğer “masal kavramlara” da bir *itiraz* olarak değerlendirilebilir.

Acemi Bir Boksörün/Sosyoloğun Defterleri

Bu bölümde, kendi ifadesiyle, “acemi bir boksör” olarak Wacquant’ın “Ruh ve Beden” çalışmasını, *bir sosyolog* olarak sahayla kurulan ilişki bağlamında tartışmak istiyorum. Saha çalışmalarımında sıklıkla sorduğum sorular ve kendime ver-eme-diğim cevapları bulduğum bu çalışmada, Wacquant, “ırk” ve “sınıf” meselesini ve *yukarıdan bakışa karşı* gettoyu, her yönüyle anlayıp inşa etme çabasıyla, bir gözlem kulesi olarak gördüğü boks salonuna “girmiştir” (Wacquant, 2014a, s. 124). Salon/kulüp, gettoda mola alınabilecek, güvende hissedilebilecek “korunaklı bir toplumsallık”(Wacquant, 2012b, s. 41), bir niş, bir sığınak, dış olayların zor nüfuz edebileceği ve etki edemeyeceği, görece olarak kendi üstüne kapanmış alan olarak tanımlanmıştır (Wacquant, 2012b, s. 41, 246).

Wacquant (2012b, s. 10), boksörlerin, ödül dövüşçülüğü yanında, her şeyden önce, “kendimiz hakkında” öğreteceği çok şey olduğunu; saha öncesinde ne arzuladığı ne de öngördüğü dönüştürücü bir deneyimi anlama ve hakim olma ihtiyacının, yalnızca nesne olarak bedenin sosyolojisini değil, bedeni bir inceleme aracı ve bilgi taşıyıcısı olarak yerleştiren bir sosyolojiyi konu etme gerekliliğine sürüklediğini belirtmiştir. Etten, bedenden metne aktarımla (Bourdieu ve Wacquant, 1992), kendi ifadesiyle, Güney Fransa’nın küçük bir köyünde, orta sınıf bir ailede büyüyen Wacquant’a, siyah bir Amerikan “gettosunu” incelemek etik ve epistemolojik nedenlerle olanaksız gelirken, saha olarak seçtiği salon, “yerel sahneyi gözlemleyebileceği”, “gettonun” “gündelik gerçekliğine temas edebileceği, dinleyebileceği ve bakabileceği” (Wacquant, 2012b, s. 11) bir mekân olmuştur. Boks üzerinden, sadece dövüşçü habitusunu değil, bununla birlikte, bedensel ve zihinsel özgül bir dizi şemanın üretimi ve kolektif pratik aklın işi olarak (Wacquant, 2012b, s. 31, 113) toplumu anlamak için bir kapı açılmıştır.

Saha notlarını da okuyabileceğimiz “Ruh ve Beden” çalışması, aynı boks gibi, saha çalışmasını da, teori ve pratik, ruh ve beden, akılcı ve duygusal olan arasındaki ilişki, ayırım yerine bir bileşik olma (Wacquant, 2012b, ss. 111-112, 154) bağlamında, fiziksel ve zihinsel sınırların kalkmasını, kâğıt üzerinden değil -*sonsuzca*- tekrara dayalı eylem halinde öğrenilip, fark edilip zihinsel olarak kavranma durumuyla (Wacquant, 2012b, s. 72, 100, 107, 109, 113; Wacquant, 2015) tartışmaya açmaktadır. *Kendinden veren* boksörün,

ringin içinde ve dışında, işin hem aleti hem de rakibin hedefi olan bedene sürekli bir dikkati gerekmektedir (Wacquant, 2012b, s. 138). Boks, *saha çalışmasıyla iç içe geçmekte* (Wacquant, 2015), bedensel kırılabilirlik, adanmışlık, toplumsal hayatın derinlerine ve mahrem varlığın her alanına nüfuz eden (Wacquant, 2012b, s. 81, 87), yirmi dört saat meşguliyet ve fedakârlık gerektiren bir iş olarak (Wacquant, 2012b, s.244) ortaya konulmuştur. Bal'ın (2015a, s. 125, 126) da aktardığı gibi, Wacquant, akademik hayatını terk edip, bir profesyonel boksör olarak salondan arkadaşlarıyla birlikte kalmayı bile düşünmüştür. Sebat ve emek gerektiren bir tür zanaat olarak sosyoloji (Şen, 2014, s. 370), boks üzerinden (Wacquant, 2015), aslında, "nesneleştirme" (Şen, 2014, s. 370; Wacquant, 2004) de sorgulamaya açmaktadır. Nesneleştiren özne olarak sosyolog, çoğu zaman kendini ilgilendiği "nesneden" ayrı ve bağımsız düşünme eğilimi ve kendini *oyun dışı* tutma yatkınlığı taşımaktadır (Bkz. Bourdieu ve Wacquant, 1992, s. 68; Şen, 2014, s. 370). Bunun yerine, yukarıda tartıştığım, yüzeysel değil *nesneleştiren öznenin, bilimsel ve akademik alandaki konumunu da nesneleştirdiği* düşününsel bir nesneleştirmeyi (Şen, 2014, s. 371, 381) önermiştir.

Yukarıdan Bakışa Aşağıdan İtiraz: Masal Kavramlar Yerine Tarihsel ve Sahadan Kavramlara...

"Buraya kadar her şey yolunda, buraya kadar her şey yolunda, buraya kadar her şey yolunda, buraya kadar her şey yolunda."

La Haine, Kassovitz

"İnsanlar banliyö hakkında ne duymak istiyorlar? Şiddeti duymak istiyorlar, ben de onlara bunu veriyorum. Sanki kalbinizi açmak gibi bir şey, fakat kalbiniz karanlık. Kalbimize koyduklarını reddediyoruz."

Worms-T, Sounds of the Banlieue (Penney, 2016)

"Ölülerin gölgesi vadisinin içinden yürürken

Hayatıma bir bakıyorum

ve hiçbir şey kalmadığını fark ediyorum."

Gangsta's Paradise, Coolio

"Elbet bir gün insanlık

Sizden hesap soracak.

Bin dertle bin gamla, yaşadık çok yılları

Sardıkça ezdi bizi, yoksulluğun kolları

Bir gün mutlaka göreceğiz biz de

O güzel yarınları"

Bitecek Dertlerimiz, Orhan Gencebay

Kente ve mahallelere bakışımı farklılaştıran, yazının başında da ele aldığım, saha çalışmaları ve ayrı düşünemeyeceğimiz kavramlardan ve ilgili itirazlardan tabii ki de en bilinen ve ilham verici olanı, -50'lerin- komünal gettosundan -90'ların- devletin adli ve polis gözetim sistemleri altında yaşayan "hipergetto"ya geçiş (Bkz. Wacquant, 2010, s. 60, 65, Arlı ve Göker, 2014, s. 133) tartışmasıdır. Peki "eski" ve "yeni" arasında nasıl bir fark vardır? Wacquant, 20. yy.'ın ortalarındaki hem kapana kısıran hem de koruyan *komünal gettodan* yüzyıl sonuna ait, kurumlar ağının çözülmesiyle, ekonomik, toplumsal, sıhhi, barınmaya ilişkin her türden emniyetsizliğe maruz bırakan yapısal şiddetin de kurumsallaştığı *hipergettoya* geçişin izini sürmektedir (Wacquant'dan akt. Arlı ve Göker, 2014, ss. 134-135). Üretilen bir söylem olarak *kendi kehanetini gerçekleştirmekte*, gettodaki çekirdek topluluğa ortak aidiyet hissi yerini, sistemli, yatay bir kötülemeye bırakmıştır (Arlı ve Göker, 2014, s. 133). Fransa örneğinde görebileceğimiz üzere, "uyarıcı", "yaygaracı" başlıklar taşıyan (Wacquant, 2010a, s. 160) ve aslında yanlış kullanım örneği olan makaleler salgın halinde yayılmaktadır. Örneğin, *cit 'ler*deki olaylar, "isyan", "ayaklanma", "kalkışma" vb. zamanın siyasi doxa'sının kavramlarıyla tanımlanmıştır (Wacquant, 2010a, s. 160). Aslında aynı nedenlerin (proletersizleşme, sürgün ve yaftalama) aynı etkileri daha geniş ve hızlı bir tempoyla üretmesi sonucu, 80'lerde şehir çeperlerindeki "karma isyanlar" olarak tanımlanan toplu konut olayları, 90'lar ve 2005'te huzursuzluk dalgasıyla adeta onaylanmıştır (Wacquant, 2010a, s. 307). Tekrar altını çizmek gereklidir ki, bu tanımlamalar sadece medyaya ilişkin olmayıp, *akademik ve bürokratik* ortak kullanım ve aslında katkılarıyla şekillenmektedir. Tam da Wacquant'ın gösterdiği gibi, kenti anlamaya çalışan acemi bir sosyolog olarak, saha çalışmalarımda, mahallelerin ve mahallede yaşayanların, kendilerine rağmen, farklı açılardan ve farklı gruplar tarafından açıklamalara, tanımlamalara, damgalamalara ve kararlara maruz bıraktıklarını gördüm.

Kent Paryaları kitabında da belirttiği üzere, Wacquant, "gettonun" dönüşümünü ve gündelik hayatın dokusunu betimlemek, iktisadi ve siyasi etkenleri belirleme amacıyla etnografik bir çalışma yürütmüştür (Bal, 2015b, s. 266). Bu dönüşümün etkenleri olarak ise, ekonominin kayıt dışı olması, proletersizleşmeyle katı bir ırk ayrımının devam etmesi, yoksul mahalleler için sunulan devlet hizmetlerinin planlı daralması (Wacquant, 2010a, s. 13, 99, 104) ve hatta elini çekmesi, bunun yerine de cezai karantına uygulamalarının başlamasını saymıştır (Bal, 2015b, ss. 266-267). Wacquant (2010a, s.16), bu etnografik çalışmalarla, devletin rolüyle birlikte (devlet yapıları ile devlet

programlarının), farklı ülkelerdeki kurumsal dönüşümlere de dikkat çekmiştir. ABD “metropolisi”ndeki sınıf, kast ve devlet ilişkilerinin normal sosyolojisinin, ulusal toplumun ırksal duygusuyla şekillenen ve gettonun gerçekliğini örtbas eden *sahte kavramlarla*, “süngerimsi terimlerin hem denge hem de tutarsız ampirik göndermeleriyle” *delik deşik* (Wacquant, 2010a, s. 274) olduğunu belirtmiştir.

Wacquant (2010a, s. 258), Wittgenstein’in uyarısına referans vermiş, kavramların yanlış anlamaları hem giderip hem de aslında *tetikleyebileceğini* bilmemiz gerektiğini belirtmiştir. Sosyoloğun anlatımıyla, farklılıklar abartılabilir, koşullara değer vermeden aşırı yüklenmiş ikilikler öne sürülebilir. Arlı ve Göker (2014, s. 129), Wacquant’ın kent sosyolojisi alanındaki katkılarının başında, kent çalışmalarından çıkan teorik sonuçların “bağlamlarından kopartılarak genelleştirilmesi eğiliminin sorunlarını ortaya koyması” olarak ifade etmişlerdir. Wacquant, sosyo-analitik/etnografik alan araştırmalarında, hem önceki teorik mirası değerlendirmekte hem de karşılaştırmalı çalışmalarda bulguları bozmadan nasıl kullanılacağını gösterecek biçimde düzenlemektedir (Arlı ve Göker, 2014, ss. 131-132).

Bu bağlamda ele alabileceğimiz belki de ilk kavram ise “maskeleyici” (Wacquant, 2010a, s. 107) “sınıfaltı” –*akademik- masalıdır* (Wacquant, 2010a, s. 37, 61, 84, 106). Bu kavram kullanılarak, kitlesel ayaklanmalar, “getto”, şiddet ve “anti-sosyal” davranışlar birbirini tamamlayacak/açıklayacak şekilde ele alınmıştır. “Sınıfaltı” söyleminin de bir hedefi vardır (Wacquant, 2010a, s.58): Üyelerinin güya/sözde davranış bozuklukları ve kültürel “sapkınlık” gösterdiği bir siyahi yoksullar kesimini tanımlamak. Fiziki ve ahlaki bir tehdit ve kent belası, saldırgan bir çete üyesi erkek ve sosyal yardım alan ve edilgen bir anne olarak *kadın resimleri çizilmekte* ve kişiselleştirilmekteydi. Eski bir tartışma olan “yoksulluk kültürü” de bu bağlamda “ahlak yoksulluğu” ya da “bağımlılık kültürü” tabirleriyle gündeme gelmekteydi (Wacquant, 2010a, s. 109). “Sınıfaltı” statüsü, dışarıdan ve –yukarıdan– atanmıştır. Wacquant’a (2010a, s. 62) göre, bu atama, gazeteciler, siyasetçiler, akademisyenler, hükümet görevlileri gibi simge üretiminde uzman olan ögeler tarafından, denetim ile disiplin amaçları güdülerek, bu statünün var sayılan üyelerine zorla uygun görülmüştür. “Getto” ile birlikte de düşünmemiz gereken “sınıfaltı”, Fransa ve birçok komşu Avrupa ülkesinde, Büyük Britanya ve Hollanda’da, işsizlik, mahallelerin çöküşü gibi olaylarla bağlamında ulusal yurttaşlık düzeninin üzerindeki baskıyı tanımlamak için kullanılmaktadır (Wacquant, 2010a, s. 185). Üretilen kavramlar, toplumları şekillendirmekte, “sınıfaltı söylemi” gibi söylemler, mahalle ve kent sakinle-

rinin kendilerine dair hislerini yıpratmakla kalmamış, toplumsal ilişkiler geliştirip devam etmelerini daha da zorlaştırmıştır (Cummins, 2016, s. 78).

Bu durumu, Wacquant (2010a, ss. 37-38, 49), ekonomik ve sosyo-politik değişimlerin, Avrupa ve Amerika şehirlerindeki mülksüz gençlere son yıllarda uyguladığı *yapısal şiddetin* sosyolojik tepkisi olarak açıklamıştır. Bu şiddet, aslında, “yukarıdan gelmekte”, ücretli işgücünün parçalanması, proletersizleşme ve işgücü istikrarsızlığının yayılmasıyla şekillenen kitlesel işsizlik ve bunun geçici işleri beslemesi, yoksul mahallelere sürülme ve günlük hayatta yaftalama (Bkz. Wacquant, 2010a, s. 43) şeklinde bileşenleri bulunmaktadır. Bu noktada, Wacquant’ın *proletersizleşmeden* kastını biraz açmak gerekebilir. Sınıfların pekişmesi, proleterlerin birleşmesi yerine bir çözülmeye bahsederken, bu durumun, güvencesizleşme (ve hatta ölü doğmuş bir grup olarak güvencesizler) yönünde bir eğilimin baskısının altında geliştiğini ifade eder (Wacquant, 2010a, s. 269, 271). Wacquant (2007b), “ilerlemiş marjinalite”, post-endüstriyel toplumlarda, güvencesiz sınıf olarak açıklayabileceğimiz “prekarya” oluşumundaki etkilerinden bahsetmiştir. Wacquant, kenti, “refah” devletinin dönüşümü, devletin yeniden yapılanması ve yeniden düzenlenmesi olarak açıkladığı neoliberalizmle birlikte ele almıştır (Akçaoğlu, 2014, s. 68). Neoliberalizmin anahtar özelliklerinden biri ise yukarıda bahsedilen *ekonomik ve sosyal güvencesizliğin* etkisidir (Cummins, 2016, s. 76). Bu noktada, Wacquant, benim de kapitalizmi hayatta tutan mekân ve üretimi -ki Wacquant’ın itirazlarına yazıda değineceğim- ve kentsel hareketler üzerinden “kentsel müşterekler” (Chatterton 2010a, 2010b; Harvey, 2012) bağlamında cevabını aradığım, “ortak koşul” ve “ortak amaç duygusu”nun istikrarsızlaşma üzerinden nasıl yaratılabileceği sorusunu sormuştur (Wacquant, 2010a, s. 270).

Wacquant, belli konuları dışlayıp damgalamaları yeniden üreterek ele alan, sosyal-teorik kabulleri farklı örnek ve coğrafyalara uygulayan, kentsel teorinin siyasal ve iktisadi sosyolojiden arındırılmış *yanıltıcı biçim çıkmazlarında kaybolan geleneksel ve günümüz kent sosyolojisinin* eleştirisini değerlendirmeye sunmuştur (Bkz. Arlı ve Göker, 2014, s. 130). Örneğin, “hipergettolaşma”, kentsel coğrafyadansa siyasal coğrafyanın konusu olarak değerlendirilmiştir (Wacquant, 2010a, s. 14). Wacquant’ın da ifadesiyle, *bölgesel damgalama* ileri marjinaliteyi ayırt edici özelliklerinden biri olarak teorileştirilip ardından *hipergetto* ile hapishane arası işlevsel ve yapısal paralellik kurulmuştur (2014a, ss. 124-125). Wacquant (2014b), kentsel ırksallaştırma, cezalandırma ve siyasetsizleştirme cenderelerinin, *ileri marjinalite*, hem ABD’de hem de Batı Avrupa’da bir diğerini pekiştirdiğini belirtmiştir.

Hatta Brezilya favela'ları için bu durum, cezalandırmadan askerileşmeye doğru bir değişim geçirmektedir (Wacquant, 2008b). "İleri marjinallik", tecrit edilmiş bölgelerde yoğunlaşma eğilimi gösterirken, adeta lanetli bir toprak, cezalandırılmış mekânlanmış gibi hem aşağıdan -günlük hayatın sıradan etkileşimleri içinde- hem de üstten -siyaset, habercilik, bürokrasi ve hatta bilim, akademi- yerilir ve damgalanırlar (Wacquant, 2010, s. 262). Görüyoruz ki, Wacquant'ın geliştirdiği teorik tartışmalar sahadan -Goffman'a referansla ele aldığı- bu damgalamalara karşı üretilmiştir. "İleri marjinallik", tam da bu "sınıfaltı", "yeni tür yoksulluk" gibi etiketlere bir cevap niteliğinde olup, Wacquant'ın (2010a, ss. 285-286) da ifade ettiği gibi, "açık göstergeleri Batı metropolünün üstünkörü gözlemcilerine bile hemen tanıdık" gelmektedir. *Hipergetto* sakinlerinin tepkisinin, "aşağıdan gelen" bir şiddet unsuru ve anlamsız "patolojilerinin" dışavurumu olarak analiz edilmektedir (Wacquant, 2010a, s. 69). Hatta "karanlık getto", "kentsel patolojinin ulusal sembolü" gibi durmaktadır (Wacquant, 2008a, s. 240). Bunun yerine, Wacquant'a göre bu "tepkiler", devletin bölgeye girme derecesi ve ne tür düzenlemeler getirdiğinin bir fonksiyonu olarak anlaşılmalıdır. Daha önce de bahsedildiği üzere, "yukarıdan gelen" farklı şiddet türlerine karşı makul bir tepki olarak değerlendirilebilir (Wacquant, 2010a, s. 69). Örneğin, Amerikan ekonomisi dönüşmekte, tek merkezden yönetilmeyen hizmet yoğun bir sisteme geçilmektedir (Wacquant, 2010a, s. 84). Wacquant'a göre (2010, s. 84), bir diğer etken de, doğal addedilen ve fark edilmeyen, Afrika kökenli Amerikalıların toplu konut projeleri şeklinde ayrı yaşam alanlarına sıkışmasıdır ki bu bir *apartheid* sistemi kurmaktadır. Bununla birlikte, "planlı bir daralmanın" dışavurumu olarak yerel kent politikaları gözden geçirilip yenilenmemektedir (Wacquant, 2010a, s. 84). Kent politikalarındaki bu yeni tutum, kentin ve günlük yaşantının çöküntüsü sonucunu doğurmuştur (Wacquant, 2010a, s. 179).

Tüm bu "kavramsal" itirazlar yanında, "sürgün mahallelerinin" mekânsal aşağılanması, sakinlerin özelliklerini ve toplumsal bağlarının yanı sıra, şekil veren devlet politikalarını nasıl etkilediğini ortaya çıkarmak için, "bölgesel damgalama" kavramını önermiştir (Wacquant, 2014a, ss. 119-120). Bu noktada, Wacquant'ın (2010a, ss. 190-191) "sürgün mahalleleri" ve "bölgesel yaftalama" (Wacquant, 2010a, s. 295) tartışmaları da hatırlanabilir. Her ülkeye özgü özel terimler olsa da, "yeni yüzyıl kentlerimde dışlanıp sürgün edilmiş kesimlerin" yaşadığı (Wacquant, 2010a, s. 11) yerler, yazının başında da aktarıldığı gibi, "karamsar ve tek renkli bir ses tonuyla uzaktan ve yukarıdan betimlenir" (2010a, s. 11).

Bir diğ er üzerinde durmak istediğ im nokta, Wacquant'ın, "olguların ve ilişkilerin kurumsallaş ma tarihiyle inşa edilen alan analizi" dir (Arlı ve Göker, 2014, s. 134). Değ işimleri, politik dönüşüm bağ lamında değ erlendiren *tarihsel* bir kurumsalcı yaklaşımla, farklılıklar ve bölgesel damgalanma gibi (Wacquant, 2008a, s. 105, 244) benzerlikleriyle ele almıştır. Sosyal hayatın aynı şekilde görölüp betimlendiğ i "kent marjinalliğ i her yerde aynı kumaştan dikilmemiştir" (Wacquant, 2010a, s. 11). Kenti anlamaya ve anlatmaya ç alışırken, "marjinalliğ in" özgül biçimlerini tarihsel bir bağ lama oturtmak önemlidir (Wacquant, 2010a, s. 12). Bu devletler arasında olduğu kadar aynı ülkede siyasi ve *tarihi geçişleri* -emek piyasası ve refah devletinin kent merkezlerinden çekilmesiyle cezai aygıtın harekete geçirilmesini- (Wacquant, 2010a, s.13) ve özgünlüğ ü (Arlı ve Göker, 2014, s. 133) fark etmek gereklidir. Öyle ki, bu art zamanlı tarihsel dönüşümlerin dizilimi kapsamına yerleştirilmesi gerekliliğ i, bir mahallenin durumunu incelerken bile söz konusudur; *mahalle dönüşümlerin cisimleşmiş halidir* (Wacquant, 2010a, s. 19). Wacquant (2010a, s. 305), ampirik bir temelde, tarihler ve koşulların analiziyle örneğ in "marjinalliğ e" biçim veren güçlerin bilançosunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, aşağ ıdan bir kutuplaşma ç özümlemesi (Wacquant, 2010a, s. 16), Wacquant'ın tabiriyle (2010a, s. 16) "küresel şehir" ve "ikili şehir" "kavramlarına" eleştiri sunarken, eksikliklerini gidermeyi amaç lamaktadır.

Wacquant (2010a, s. 20), yöntembilimle ilgili olarak, daha önce de bahsedildiğ i gibi, etnografik gözlemin "vazgeçilmez" bir araç olarak ortaya çıktığ ını belirtmiştir. Fakat saha ç alışmasının *kurumsal analiz olmadan düşünülemeyeceğ ini* ve bilginin, mahalle sakinlerinin pratikleri ve temsillerini belirleyen makro-sosyal etkenlere dair olması gerektiğ inin altını çizmiştir (Wacquant, 2010, s. 20). Bu bilgi, Wacquant'a göre (2010a, s. 22), mahallelere devletin nasıl ve ne ölçüde nüfuz ettiğ inin belirlenmesiyle tamamlanabilir. Wacquant, "sınıf-ırk-devlet" üçgenindeki ilişkileri tartışırken (bkz. Bal, 2015b, ss. 264-275), refah devletinin kent merkezinden çekilip polis gücü ile bir cezai aygıt a dönüşen devlet ve politikalarının, ABD'de "getto" nun ç öküşü ve Fransa'da banliyö ve işçi sınıfı mahallelerinin ç özümlenmesiyle "ileri marjinalliğ i" nasıl ortaya ç ıkardığ ını anlatmıştır. Bu mahalleler, medya, siyasetçi ve resmî idarecilerin toplumsal sorunların mekânı olarak olumsuz bir ilgiyi üzerlerine çekerek, korkulan, kaçılan ve uzak durulan bir alan olarak tanımlanmaktadır (Wacquant'dan aktaran Bal, 2015b, s. 265). İleri marjinallikle baş a ç ıkmak için *yoksulluk suç* haline getirilmekte, cezai bir devlete dönüş yaşanmaktadır (Wacquant, 2010a, ss. 300-301). Bu bağ lamda, Wacquant (2014a, s. 112-113), bir cezai ve hapsedme *ağ ından* bahsetmektedir: Etnik bir

kapsayıcı mekân olarak gettonun çöküşüyle, cezai ağ, gettonun kalıntıları dahilinde ve etrafında yerleşmiştir; hem getto “hapishaneleştirilmiş” hem de hapishane “gettolaştırılmıştır”. Chicago Ekolü’nün kavramlarından biri olarak karşımıza çıkan “simbiyoz” a, Wacquant tarafından politik bir anlam yüklenmiş, hipergetto ve hapishane arasındaki ilişki, siyahi kentsel alt-proletaryanın sembolik yozlaştırılması, sürekli kılınması ve ırkın anlamının yeniden üretilerek yurttaşlığı şekillendirmesi bağlamında açıklanmıştır (Wacquant, 2014a, s. 113). Wacquant (Cummins, 2016, s. 76), toplumdaki fiziksel, ekonomik ve mekânsal kopartılma şekilleriyle marjinalleştirilmiş topluluklar haline getiren kentsel yoksulluğun mekanizmalarını da araştırmış, çalışması yoksul ve yoksullaştırılmış halkı patolojik hale getiren hakim söyleme karşı bir söylem sağlamıştır. Bu bağlamda, “getto” da artık, “neo-liberal” toplumlarda, kentsel yoksulluğu tanımlamak için doğru bir terim değildir (Cummins, 2016, s. 78). “Yoksulu Cezalandırmak” (Fisher ve Reese, 2011, s. 226), yoksulu, bir taraftan sosyal devletin geri çekilişi (Wacquant, 2010, ss. 291-292) ve düşüşü ve çalışma rejimine dayanan bir devletle ikame edilmesi ve diğer taraftan da yoksulun kriminalize edilmesi ve hapishane sisteminin genişlemesi şeklinde ikili bir düzenleme şeklinde olmuştur. Sözde “kentsel sorunları”/“hastalıkları”, devletin yargısal kolunu harekete geçirecek tedavi etmesi anlamına gelen politikaları adlandırmak için “refah-rejimi” yerine “çalışma-rejimi” ile birlikte giden “hapishane-rejimi”nin hüküm sürdüğünü ileri sürmüştür (Wacquant 2010b, s. 2; Wacquant, 2014a, s. 120). Bu rejimi ortaya koyabilmek adına tartıştığı kavramlardan bir diğeri ise bir *kamusal onursuzluk* paradigması olarak “hiper-kapatma”dır (Wacquant, 2014a, ss. 121-122). Çalışmalarında, kentsel toplumsal hareketleri, Le-fevre’in (1972; Purcell, 2002) kentsel yurttaşlık bağlamında değerlendirmiştim. Wacquant (2010a, ss. 280, 308) ise, bu koşulların sonucunda, eşitliğe dayalı bir yurttaşlığa bağlı bir geçim ve refah hakkının kurumsallaştırılmasına dair beklentisi ve umudunu da dile getirmiştir.

Yoksulluk, artık geçişsel değil, tam tersine “çağdaş toplumların geleceğinde var olan” kalıcı bir özellik taşımaktadır. Wacquant, “manevi panik yaratan” (Wacquant, 2010, s. 157) “cités-ghettos” *mitini* kırıp, Fransa ve ABD arası farkları ortaya koymaya (Wacquant, 1992) ve Atlas Okyanusu ötesi yakınsama hayaletini kovmaya çalışmıştır (Wacquant, 2008a, s. 266; Wacquant, 2010, s. 296). Sosyoloğun görevi bu mitleri yok etmektir; simgesel etkinliklerin mantık ve etkilerinin anlaşılmasına dayanan toplumsal mekanizmaları ifşa ederek, politik mücadelelerde tavrı alır (Göker, 2001). Oysa, -kent- yoksulluğuna uzaktan kuş bakışıyla göz atılmış ve “anlaşılamamıştır”

(Wacquant, 2010a, s. 306). Ortak ve benzer yapısal güçler tarafından körüklenmiş olsa da, kentsel sürgün, Wacquant'a göre (2010a, ss. 282-283), iki farklı kıtada farklı sosyal ve mekânsal dinamikleri izler. Hem medyadan yayılan görüntüye hem de kendi ifadesiyle (2010a, s. 282) somut ampirik araştırmalar yerine günün siyasi ruh halinden etkilenen akademisyenlerin aceleci bildirimlerine rağmen, ayrı devlet yapıları ve yurttaş işbirliğinin ayrı yolları üzerinden farklılığın olduğunu ileri sürmüştür.

Toplumsal Cinsiyet ve Wacquant

Wacquant'ın çalışmalarında toplumsal cinsiyete dair fikirlerini belki de açık bir şekilde göremesek de, öncelikle kente ilişkin söylemler ve "sosyal politika" bağlamında değerlendirmelerinin izini sürebiliriz. Wacquant (2010a, s. 127), sosyal yardımı, sınıf ve toplumsal cinsiyet üzerinden değerlendirmiş, tüm sınıflar için farklı mahallelerde, *kadınların* yardım alma oranının erkeklerden yüksek olduğunu belirtmiştir. Getto ve "kurgulanan" "patolojilerinin", "ahlak" ve "kültür yoksunluğu" söylemlerinin bir parçası da "bekâr anneler"dir (Bkz. Wacquant, 2010a, s. 196). Yeni, merkezlessiz (Wacquant, 2010a, s. 13) *hipergettoda* günlük geçimi sağlamak, yüksek işsizlik oranları ve iş imkânlarının yetersizliği nedeniyle, sosyal yardım almak anlamsız olsa da bu yardımı istemeye, farklı ve hatta yasadışı stratejiler geliştirme zorunluluğunu doğurmuştur (Wacquant, 2010a, s. 76). Bu durumu, saha çalışmasında bahsi geçen, çocuklu kadınların deneyimlerinden ve düşük ücretli, kısa vadeli, geçici işler dışında başka bir işte çalışamayan Robert'in ifadelerinden anlıyoruz (Wacquant, 2010a, ss. 77-79). Fisher ve Reese (2011, s. 228), Wacquant'ın "Yoksulu Cezalandırmak" çalışmasından yola çıkarak, kesimsel feminist yaklaşımla, toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf ilişkilerinin arasındaki bağlantı üzerinden, devletin refah ve kriminal adalet politikalarını değerlendirmişlerdir.

Diğer iz ise sahadadır: "Ruh ve Beden" çalışmasında erkek bir sosyolog/boksör olarak Wacquant (2012b, ss. 64-65, s. 68), boks salonunun, özünde *eril* bir uzam olduğunu belirtmiştir. Bourdieu'nün Eril Tahakküm eserinden hemen sonra yazılan bu çalışma (Bkz. Albert, 2012), *fiziksel sertliği ve cesaretiyle ünlü, erkeklerin üye oldukları* bu lonca ve *duygusal bağlılık* hissettikleri bu ikinci "ev"den (Wacquant, 2012b, s. 82) katılımlarına resmî bir engel getirilmemesine rağmen –ki hatta bazı antrenörlerin kadınların boks yapmasına karşı olmadıklarını söyler- varlıklarının bu evrenin simgesel örgütlenmesini bozduğu düşünülerek kadınların uzakta tutulup istenmediğinden bahsetmiştir. Bununla birlikte, saha notlarında "eril" salondaki kadının

yeri ve “egzotik dansçılar” dan bahsettiği kısımlar (Wacquant, 2012b, ss. 230, 231) bu durumu açık ve rahatsız edici bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu çalışmadan yola çıkarak, Wacquant’ın “et ve kan sosyolojisi” (2015) ve “carnal” (2015) -bedenin fiziksel hisleri ve arzuları üzerine nefsi, cismani (“Kadınbedensahnedünya”), dünyevi- bir sosyolojinin feminist imkânı tartışılmıştır (Bkz. Pitts-Taylor, 2015). Aslında, maddi/bedensel ve ruhani karşıt olmanın ötesinde beden ve ruhu birlikte düşünerek feminist düşüncenin sorguladığı ikili kurgunun, ve belki de bunu kırmanın etnografyasını sunmuştur. Measor (2012) ise, kadınları neoliberalizmin kurbanları olarak değerlendirmek yerine “prekarya”yı toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alıp, kadınların direnişlerine bakılması gerektiğinin altını çizmiştir. Daha önce de bahsedildiği üzere, tehlikeli bir sınıf olarak tanımlanan, çalışan ve güvencesiz yoksullara yönelik politikalar ve buna karşı direnişler, ancak kadınlar üzerinden okunabilir.

Sonuç: “Kent” sosyolojisini açan çalışmaların birlikteliğine, Wacquant

“Konuşmamı şu *yakarış* ile bitireceğim: Kentsel marjinalite araştırmacıları, etnisite araştırmacıları ve cezalandırma araştırmacıları, birleşin! Entelektüel zincirlerinizden başka kaybedeceğimiz bir şey yok! Ve kamusal tartışmaya katacağınız bir pratik tavsiyeler zenginliğinin yanı sıra kazanacağınız bir bilimsel keşifler dünyası var!” (Wacquant, 2014a, s. 126)

“Sonuç: “Fransız Gettosu” Sosyolojinin Uydurduğu Bir Saçmalıktır” (Wacquant, 2010a, s. 181)

Wacquant (2007b), “gelişmiş ülkelerdeki” “getto/banliyö”lerin - Siyah Amerikan gettosu ve Fransız işçi sınıfı banliyösünün- kendi itiraz ve önerileriyle “karşılaştırmasını” yapmış, “gelişmemiş güney”e atfedilen ve karşılaştırılmayan iki örneği *içeriden* anlayıp, yeniden kavramsallaştırmıştır. Wacquant, saha çalışmasından yola çıkarak, farklı ve benzer koşulların –değişkenliğini de göz ardı etmeden- ve devlet politikalarının, kent, mekân ve bunun ötesinde sınıf bağlamında ve gündelik hayatta benzer ve farklı etkileri ve sonuçları üzerine düşünmemi sağlamıştır. “Açıklamak” için önerilen teori ve kavramların çıkışı, kullanılışı ve akademi ve ötesindeki etkileri hakkında da farkındalık geliştirmeme yardımcı olmuştur. Wacquant’ın kent analizinde sahanın ve “hayatın” yerini en iyi Kent Paryaları kitabının sonundaki Postscriptum’da bahsettiği üç “sarsıntı”dan okuyabiliriz (Wacquant,

ant, 2010a, s. 304): Bunlardan ilki, sosyolojik “fay hattının sınırında” oturduğu dairenin penceresinden keşfettiği izlerin yaşattığı *duygusal ve zihinsel şoktur*. İkincisi, siyah Amerikan gettosunun sakinleri için duyduğu bilim tutkusu yaşayan Wilson’la karşılaşmasıdır. Üçüncü sarsıntı ise, “göçmen gettolarının” çoğalmasına, Avrupa şehrinin sözde “Amerikanlaşmasına” (Wacquant, 2008a, s. 235) yönelik söylemin yayılmasıdır. Bu üç sarsıntı, Wacquant’ı anlamak için bir özet niteliğindedir.

Kenti, kendimle anlama çabamın temelini oluşturan, teoriyle saha çalışmasının, pratiğin ayrı düşünülmemeyeceği fikrini ve iç içeliğini, Bourdieu ve Wacquant (1992; Ünal, 2013, s. 12) şu şekilde ifade etmiştir: “*ampirik araştırmadan yoksun teori boştur; teoriden yoksun ampirik araştırma kördür.*” Tekrar hatırlatmak gerekirse, “kent sosyolojisi” için de bunun önemini tartışan Wacquant, kente, siyaset ve ekonomiden bağımsız bakılamayacağını vurgulamıştır. Genelde sadece Fransızca literatürde kalan Fransa kent çalışmalarını, hem deneyimler hem de kavramlar açısından kent literatürüne katarak bizlere coğrafyalar arası düşünme imkânı sunmuştur. Fransa “banliyö”leri ve Kuzey Amerika “getto” kavramlarını/tartışmalarını birbirinden ayırmış, bu kavramları da “kent sosyolojisinin”/kent kuramının sınırlarını (Wacquant, 2010a, s. 272), “kavramlarını”, akademik üretim sürecini ve *topluma etkilerini* sorgulamıştır. Wacquant’ın belki de en büyük katkılarından biri, “getto” gibi kavramların ve “muğlak kategorilerin” (Wacquant, 2014a, s. 97) yeniden üretilmesinde *kent sosyolojisinin rolünü* açığa çıkarmasıdır. Öyle ki, kendi ifadesiyle, “marjinalliğin siyasal üretimi” (Wacquant, 2014a, s. 97), bunun özellikle sosyal politika ve refah devleti bağlamında “cezalandırıcı bir adalet” yönünde değişen özellikleri ve açık bir şekilde devletin rolü üzerine tartışmak gereklidir. Bu noktada, kent sosyolojisini, *sınıf, ırk -göç- ve devlet* bağlamında, bu marjinalliğin üretilmesine katkıda bulunan “ya şu (örn. “toplumsal”) ya da bu (örn. “ırksal”)” şeklinde seçimlere zorlayan, “dar” çerçevesinden çıkarmış, sahadan ve gündelik hayattan, dinamik ve tarihsel olarak değişkenliği üzerinden -yeni- tartışma ve kavramlar öne sürmüştür.

Bir konferans konuşmasının başında, araştırmanın toplumsal ve maddi örgütlenme biçimiyle ilişkili olarak, sosyal bilimlerde ilerleme ve derinleşme sağlanamamasının arkasındaki engeller ve olanakların azlığını da dile getirmiştir (Wacquant, 2014a, ss. 98-99). Kendisinin de belirttiği gibi, başta cezalandırıcı organlar üzerine çalışmalar yapmak, kent sosyolojisi ve ekonomik analiz arası bağlantılar kurmak ve hatta tüm bu alan ve konuların birlikte ele alınmasının gerekliliğini vurgulamış (Wacquant, 2014a, s.102) ve

bunu da uygulamıştır. Irk, sınıf ve “Yarı-insan” (*Sentor*) devletin karşılıklı olarak üst üste binmesinin mekânsal boyutunu (Bkz. Wacquant, 2012a, s. 1, 9; Wacquant, 2014a, ss. 102, 121) anlayıp zapt etmemizi sağlayacak şekilde bir yol izlememiz gereklidir.

Bununla bağlantılı olarak tartışılabiliriz uyarı mahiyetindeki nokta ise, marjinalliği betimleme “örtüsü” altında, tam aksine bu söylemin oluşmasına katkıda bulunan söylem ve kavramların incelenmesidir (Wacquant, 2010a, ss. 18-19). Türkiye’de “getto”, “varoş” vs. gibi “yakıştırılmaların” kullanılması hakkında tartışmalar Wacquant’ın ele aldığı noktalar üzerinden gitmemekte, bu kavramlar hâlâ birbirinin yerine kullanılarak, *akademik yaftalamalarla* “marjinalleştirme”nin yeniden üretilmesine katkıda bulunulmaktadır (Bkz. Akçaoğlu, 2014, s. 68). Wacquant (2010a, s. 19), kavramların *ithal edilen ülkelerin* bağlamlarına uygun olmamasının yanında, *ihracatçı ülkelerin* kent gerçeklerini de yansıtmadıklarını açıkça belirtmiştir.

Wacquant, Bourdieu’nün kayıp kent sosyolojisine hem yeni bir yol açmış hem de farklı sahalar için tartışmalar geliştirmiştir. Wacquant (2018, ss. 90-91), Bourdieu’yü/fikirlerini kente taşımaya tartıştığı makalesinde, Savage’ın (2014) da tabiriyle, mücadele nesnesi olarak sosyal ve fiziksel mekânın karmaşık etkileşimi ve habitus, sermaye, alan, sembolik iktidar ve doxa üzerinden “Bourdieu’nün kayıp kent sosyolojisi”ni geri kazanmaya çalışmaktadır. Yeniden bir inşa olarak değerlendirilebilecek bu çalışmada, Wacquant (Akçaoğlu, 2014, s. 71), mekânı ve toplumsal hareketleri anlamaya çalışırken okuduğum “neo-Marksist” yaklaşımı yeterince açıklayıcı bulmadığını belirtmiş ve kenti, Weber ve Bourdieu’yü birlikte ele alarak, sermaye türlerini barındıran mekân olarak tanımlamıştır.

Bir diğer kavram, *toplumsal mekân*; failerin pratiklerini ve aidiyetlerini örgütleyen *görünmez gerçeklik* olarak yaşam fırsatlarını belirleyip kaynakların bölüşümünü teşhis etmemizi ve ayrıntılı bir şekilde açıklamamızı sağlar (Wacquant, 2014a, ss. 116-117). Çalışmalarımın dayandığı temel tartışmalardan biri olan Lefebvre’in (1991) mekâna yaklaşımını, toplumsal mekân ve mekân sahiplenme mücadele değerlendirmelerinin benzerini daha çok Bourdieu’nün (Bkz. 1993, ss. 123-129) Wacquant’ın da dahil olduğu çalışmasında görebiliriz. Wacquant, Bourdieu’nün mekânın fetişleştirilmesine karşı uyardığını ve soyut düzeyde sosyal ve fiziksel mekân arası ilişkileri formüle ettiğini belirtmiştir (Wacquant, 2018, s. 97). Daha önce de bahsettiğim gibi, mekânı, “sorunların” ve çözümün kaynağı olarak görmemiş ve mekândan çıkan ve ona dönen bu tür açıklamaları yetersiz ve hatta tehlikeli bularak, bu yazıda da açıklamaya çalıştığım bir analiz sunmuştur. Wacquant’ın ça-

lişmalarında kentsel toplumsal hareketler konusu ve siyaset tahayyülü tartışmalı olsa da (Bkz. "Milli Coğrafya"), tarihsel bir değerlendirmeye dayanan etnografik saha çalışmalarının, özellikle toplumsal hareketler araştırmalarında da temel olması için ilham vermektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de, belki de kentsel entegrasyon yerine kentsel dönüşüme karşı mücadele ve marjinallikle başa çıkma yöntemleri üzerine soru ve tartışmaların açılması gereklidir ("Milli Coğrafya").

Wacquant (2010a, s. 171), daha en başta, boyutlarına bakarak, ABD gettoları ve Fransız citélerini birbirine benzetmeyi "ağır sıklet ile tüy sıkleti" karşılaştırmak olarak değerlendirmiştir; derin yapısal ve işlevsel farklar da barındırmaktadırlar (Wacquant, 2010a, ss. 170-171). Bu karşılaştırma, örneğin geçen yüzyılın son dönemi için yöntemli bir şekilde yapılırsa, kent marjinalliğinin sosyal, zihinsel inşasında devletin merkezi rolü gözler önüne serilecektir (Wacquant, 2010a, s. 310). Wacquant'ın belki de en önemli katkılarından biri, Amerika'ya dair bir deneyimi ve hakkında bir çalışmayı, Fransa'ya birebir taşımanın imkânsızlığıyla, kent sosyolojisinin diğer alanlarla bağlantısını ortaya koymasıdır (Arlı ve Göker, 2014, s. 136). Kendisinin de ifadesiyle, hâkim bir söylem olarak "gettolaşma" hakkında, devletin marjinalliğin üretiminde ve deneyimindeki *farklılıkları ortaya çıkaran, karşılaştırmalı* bir tarihsel bakış açısı getirmiştir (Wacquant, 2014a, s. 124). Arlı ve Göker'in (2014, s. 126) de altını çizdiği üzere, Bourdieu ve Wacquant, kent çalışmalarını açan imkânlar sunmuşlar, sosyolojik muhayyile ile coğrafi muhayyileleri birleştiren, toplumsalın değişimini okumaya duyarlı epistemolojilere geçişi sağlamışlardır. Wacquant, epistemolojik ve pratik çıkışı, mekân ve sınıf arası karşılıklı damgalama tuzağından bir anlamda çıkarıp başka bir yola yönlendirmiştir. Bu yazı vesilesiyle, Wacquant'ın, -kentin ötesinde ve kentten- sosyolojik düşünme patikamdaki gizli yerini, kısmen de olsa teslim ettiğimi umuyorum.

Extended Abstract

Exploring and Understanding with Wacquant: Field, Concepts and -Urban-Sociology

This article is an attempt to understand *-with-* Wacquant, the city and academic conceptions, related “constructions”, and concepts. The studies of Wacquant pave the way to explore the process of knowledge production and think about “ourselves” in and from the field. Wacquant explicitly argued that “field” is almost prerequisite for providing insight not only about field but also about “us”. In the paper, I elaborated Wacquant’s research practices, his discussions, rejections and propositions for urban sociology, the academia and beyond, stemming from “field”. In this respect, I tried to examine Wacquant’s remark on the fact that neighbourhoods are defined by distance and from above. For instance, *gecekondu neighbourhoods* could be evaluated as a good example for concepts “proposed/explained from above”, generalized, compared with each other and other examples, translated into other examples, romanticised or stigmatised. The paper also dealt with the idea that field research could not be thought separately from theory.

I also discussed Wacquant’s (self-) reflexivity, mainly from the study, namely “Body and Soul”. This study of Wacquant offers inspirationally an ethnography, which illustrates the co-existence of body and soul, theory and practice, “rational” and “emotional”, body in and outside the ring, boxing and fieldwork and sociology itself. Throughout the ethnography to understand the “neighbourhood”, Wacquant made an analogy between boxing/boxer and sociology-field research/sociologist. We could even argue that a similarity with sociology is defined over a set of features, namely commitment, craft, patience.

Besides, I tried to discuss “symbolic power” and his critique of “academic studies”, the concepts (“ghetto”, “underclass”) and related issues, such as “story concepts”, the role of the state, the political and economic reasons behind change and transformations, the evaluation of specific types of marginality in the historical context, which are significant for urban sociology and social movement studies. Merely with an analysis of the symbolic pow-

er, the reproduction of so-called “realities” could be revealed. Wacquant traced these constructions with a comparative historical analysis of social and intellectual structures, such as American “Black Belt” and French “Black Belt”.

While concepts could overcome misunderstandings, they could also trigger new ones and put forward overloaded dualities. In this respect, generalization by de-contextualization is problematic, which could lead to some concepts that are commonly used and that shape our understanding, such as “underclass”. For this reason, a historical analysis of facts and institutionalization of relations is required. Wacquant attaches importance to the differences, more exactly, distinctness and specific forms of marginality.

Explaining his elaboration of space with the necessity of a critical revisit of the concepts and the related “contribution of academic studies” on the production of stereotypes, I tried to reveal his call for opening urban sociology with his critique of/emphasis on the fact that studies on neighbourhoods and the city are based on perceptions considered as “social reality”. This could merely be possible with a political and economic analysis of the state, its regulations and interventions. Thus, “urban sociology” could challenge these “generally accepted” concepts, so-called “realities” but myths, with a focus on class-race and state.

Another discussion is about the transition to “hyperghetto”, which could only be made in terms of “insecurity” for Wacquant. One of the significant aspects that Wacquant underlined is that historical concepts should be proposed and constructed from the field, together with theory. For Wacquant, the space should not be considered as the source of problems and solutions as well. The transformation of “ghetto” could be explained by economic and political factors such as precarization, and institutional transformations, the transformation/re-organization of “welfare state”. In this regard, the poverty could be understood in terms of its criminalization – and related “ghettoization”- and transformation of the state into “workfare” and “prisonfare”. Another remark was on the analysis of the concepts and relations through their history of institutionalisation and “particular forms of marginality”. On this point, it is crucial to examine the transformation of “welfare state” in terms of “class and race”. It could be argued that with the criminalisation of poverty, the state is transformed into a penal one. The “concepts” related to social movements, such as “riots” and “uprising”, are commonly used by the bureaucracy and academia. However, for

Wacquant, this could be evaluated as a sociological reaction against the structural violence. We can argue that neighbourhoods and dwellers are exposed to explanations, definitions, labelling and decisions made and proposed by different groups and from different aspects.

Wacquant gives the possibility to think across geographies, especially from studies on France that remain merely in discussions and conceptualization made in French and on France and its "banlieues". He also challenges the limits of urban sociology and theory and questions the academic production process, the social impacts of urban sociology and related roles. Space, for Wacquant, is not the source of problems and solutions. His conceptualisation of space stems from Weber and Bourdieu. However, for him, explanations from and on space are insufficient and could even be "dangerous".

The paper also provides a discussion on gender in terms of the city, state and fieldwork and the impact of his studies in this respect. Gender could be discussed firstly, in terms of field research of Body and Soul, which leads to challenge the dual construction, from a masculine field. Secondly, it paves the way for studies on social policy and evaluation of welfare and criminal justice policies, "precariat" and resistances, from gender perspective with an intersectional feminist approach. Moreover, this is also a new "carnal" sociology carrying feminist "possibilities", for instance, in sport sociology.

Kaynakça/References

- Akçaoğlu, A. (2014). Loïc Wacquant ile söyleşi: Kentsel marjinalite ve devletin sağ eli, *Birikim*, 298, 67-72.
- Albert, A. (2012). Lecture: Corps et âme, carnets ethnographiques d'un apprenti boxeur. de Loïc Wacquant, *Genre et Classes Populaires*, <https://gcp.hypotheses.org/743> adresinden erişildi.
- Arlı, A. ve Göker, E. (2014). Kent sosyolojisini Bourdieu ve Wacquant'la düşünmek. *Cogito*, 76, 121-139.
- Bal, H. (2015a). *Sosyolojide yöntem ve araştırma teknikleri*. İstanbul: Sentez.
- Bal, H. (2015b). *Kent sosyolojisi*. İstanbul: Sentez.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. J. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Chicago: University of Chicago Press. [Bourdieu, P. ve Wacquant, L. D. (2003). *Düşümsel bir antropoloji için cevaplar*. İstanbul: İletişim.]
- Bourdieu, P. (1993). *The weight of the world, social suffering in contemporary society*, Stanford, California: Stanford University.

- Cummins, I. (2016). Wacquant, urban marginality, territorial stigmatization and social work. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 28(2), 75-83.
- Chatterton, P. (2010a). The urban impossible: A eulogy for the unfinished city. *City: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 14 (3), 234-244.
- Chatterton, P. (2010b). Seeking the urban common: Furthering the debate on spatial justice. *City: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 14(6), 625-628.
- Fisher, T. ve Reese, E. (2011). The punitive turn in social policies: Critical race feminist reflections on the USA, Great Britain, and beyond. *Critical Sociology*, 37(2), 225-236.
- Göker, E. (2001). Durkheim'in sol eli: Pierre Bourdieu'nun muhalefeti. *Praksis*, 3, 228-251.
- Harvey, D. (2012). *Rebel cities: from the right to the city to the urban revolution*. London: Verso.
- Kadınbedensahnedünya, ruh ve beden: Sosyologdan boksör olur mu?, <https://kadinbedensahnedunya.wordpress.com/2012/06/13/ruh-ve-beden-sosyologdan-boksor-olur-mu/> adresinden erişildi.
- Lefebvre, H. (1972). *Le droit à la ville (suivi de) Espace et Politique*. Paris: Anthropos.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Oxford: Blackwell.
- Measor, L. (2012). Loïc Wacquant, gender and cultures of resistance. P. Squires and J. Lea (Der.), *Criminalisation and advanced marginality: Critically exploring the work of Loïc Wacquant* içinde (ss. 129-170), Bristol: University of Bristol: The Policy Press.
- Milli Coğrafya, <https://millicografya.wordpress.com/2014/01/20/wacquantin-hrant-dink-dersi-ve-kent-kuramina-dair-dusundurdukleri/> adresinden erişildi.
- Mücen, B. (2007). Sabitfikirlerle yüzleşen bilimsel tutum. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, U. Tatlıcan (Der.), *Ocak ve zanaat: Pierre Bourdieu derlemesi* içinde (ss. 421-435), İstanbul: İletişim.
- Penney, J. (2016). *Sounds of the Banlieue*, <https://widerimage.reuters.com/story/sounds-of-the-banlieue> adresinden erişildi.
- Pitts-Taylor, V. (2015). A feminist carnal sociology?: Embodiment in sociology, feminism, and naturalized philosophy. *Qualitative Sociology*, 38(1), 19-25.
- Purcell, M. (2002). Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant. *GeoJournal*, 58(2-3), 99-108.
- Savage, M. (2014). Pierre Bourdieu'nün kayıp kent sosyolojisi, *Cogito*, 76, 106-120.
- Şen, S. (2014). Pierre Bourdieu sosyolojisinde düşünümsellik, *Cogito*, 76, 366-388.
- Ünal, S. (2013) Takdim. D. Layder, *Sosyolojik araştırma pratiği, teori ve sosyal araştırmanın ilişkilendirilmesi* içinde (ss. 7-12). Ankara: Heretik.
- Wacquant, L. J. (1992). Pour en finir avec le mythe des "cités-ghettos": Les différences entre la France et les Etats-Unis. *Les Annales de la recherche urbaine*, 54(1), 21-30.
- Wacquant, L. (2004). Following Pierre Bourdieu into the field. *Ethnography*, 5(4), 387-414.
- Wacquant, L., Bozçalı, V. F., Aydın, S. ve Özden, C. (2007a). Loïc Wacquant ile söyleşi: Bourdieu ile devleti düşünmek, *Birikim*, 219, <http://wwTolga Akbu>

- lutw.birikimdergisi.com/birikim-yazi/6076/loic-wacquant-ile-soylesi-bourdieu-ile-devleti-dusunmek#.XFbU1TPBIU0 adresinden erişildi.
- Wacquant, L. (2007b). İlerlemiş marjinalite çağında bölgesel damgalama, *Birikim*, 219, <http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/6024/ilerlemis-marjinalite-caginda-bolgesel-damgalama#.XFbVITPBIU0> adresinden erişildi.
- Wacquant, L. (2008a). Red belt, black belt: racial division, class inequality and the state in the French urban periphery and the American ghetto. E. Mingione (Ed.), *Urban poverty and the underclass: A reader* içinde (Ch.11). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Wacquant, L. (2008b). The Militarization of urban marginality: Lessons from the Brazilian metropolis. *International Political Sociology*, 2, 56-74.
- Wacquant, L. (2010a). *Kent paryaları ıleri marjinaliteğin karşılaştırmalı sosyolojisi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Wacquant, L. (2010b). Crafting the neoliberal state: Workfare, prisonfare, and social insecurity. *Sociological Forum*, 25 (2), 197-220.
- Wacquant, L. (2012a). Three steps to a historical anthropology of actually existing neoliberalism. *Caderno CRH*, 25(66), 505-518.
- Wacquant, L. (2012b). *Ruh ve beden acemi bir boksörün defterleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Wacquant, L. (2014a). Neoliberal şehirde marjinalite, etnisite ve cezalandırma: analitik bir kartografya. S., Torlak ve Ö., Kulak (Der.), *Mekân Meselesi* içinde (ss. 97-126). İstanbul: Tekin.
- Wacquant, L. (2014b). 1993'te Bourdieu: Bilimsel kutsamaya dair bir vaka incelemesi, Pierre Bourdieu, *Cogito*, 76, 16-34.
- Wacquant, L. (2015). For a sociology of flesh and blood. *Qualitative Sociology*, 38(1), 1-11.
- Wacquant, L. (2018). Bourdieu comes to town: pertinence, principles, applications. *International Journal of Urban and Regional Research*, 42(1), 90-105.

Nezihe Başak Ergin Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek lisans ve doktora derecelerini Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden almıştır. Doktora eğitimi sırasında Leeds Üniversitesi Coğrafya Okulu'nda ziyaretçi araştırmacı olarak bulunmuştur. Halen Giresun Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesidir.

Nezihe Başak Ergin is graduated from Urban and Regional Planning Department, Mimar Sinan Fine Arts University, İstanbul. She received the MSc and PhD degrees in sociology from Middle East Technical Studies. During her doctoral studies, she was visiting researcher in the School of Geography at the University of Leeds. She is currently faculty member in the Department of Sociology at Giresun University.

E-mail: nbasakergin@gmail.com